

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

Географічний

(назва інституту / факультету)

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

(назва кафедри)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан географічного факультету
Заячук М.Д.
“ 29 ” “ 08 ” 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

Антропогенне ландшафтознавство

(назва навчальної дисципліни)

ВК 2.1 вибіркова

(вказати: обов'язкова/вибіркова)

Освітньо-професійна програма Географія

(назва програми)

Спеціальність 014 Середня освіта (Географія)

(вказати: код, назва)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти другий, магістерський

(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

географічний

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці, 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни **Антропогенне ландшафтознавство** складена відповідно до освітньо-професійної програми **Середня Освіта (Географія)**.

Розробник: **Проскурняк Мирослав Михайлович**, доцент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, к. географ. н., доцент
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Викладач (чі), що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Проскурняк Мирослав Михайлович, доцент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, к. географ. н., доцент

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від “ 26 ” серпня 2025 року

Завідувач кафедри

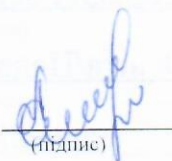

(підпис)

Богдан РІДУШ
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою інституту / факультету

Протокол №1 від “ 28 ” серпня 2025 року

Голова методичної ради інституту /факультету

(підпис)

Наталія АНДРУСЯК
(прізвище та ініціали)

Мета, завдання і пререквізити навчальної дисципліни. Мета – сформувати у студентів загальнонаукові та конкретні науково-рефлексивні знання про антропогенні ландшафти, а також розвинути науково-методичні і прикладні навички їх вивчення в цілях раціонального використання. Завдання - закласти в студентів уявлення про нерозривну єдність усіх природних компонентів ландшафтної сфери Землі, знання про природні та антропогенні комплекси, наукові основи оптимізації взаємовідносин людини і природи, принципи і методи створення культурних ландшафтів, освоїти методику складання карт антропогенних ландшафтних комплексів, знати принципи їх побудови і способи зображення, оцінки сучасного стану їх антропопресії. П.

Результати навчання

Загальні компетентності. K03. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. K08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. K11. Прагнення до збереження природного навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) компетентності. K14. Здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні Землі та її геосфер. K15. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах. K16. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні геосфер. K17. Здатність до всебічного аналізу складу і будови геосфер. K18. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

Програмні результати навчання. ПР05. Вміти проводити польові та лабораторні дослідження. ПР07. Застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер. ПР08. Обґрунтовувати вибір та використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природних та антропогенних систем і об'єктів. ПР11. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень. ПР14. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій в галузі наук про Землю. ПР15. Уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних. ПР17. Вміти здійснювати комплексний аналіз перебігу природних небезпечних процесів і явищ.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2025	3	3	90	15	15	-	-	60	-	залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма		Заочна форма	
	усього	у тому числі	ус	у тому числі

		л	п	л	інд	с.р	ьог	л	п	ла	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	о	9	10	б	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи антропогенного ландшафтознавства.												
Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання антропогенного ландшафтознавства.	3	1		-		2						
Тема 2 . Становлення та розвиток антропогенного ландшафтознавства.	4	1		-		3						
Тема 3. Питання теорії і термінології в антропогенному ландшафтознавстві.	7	2		-		5						
<i>Разом за ЗМ 1</i>	<i>14</i>	<i>4</i>		<i>-</i>		<i>10</i>						
Змістовний модуль 2. Типологічні структури і межі антропогенних ландшафтів.												
Тема 1. Організація та рівні пізнання антропогенних ландшафтів, таксономія їх типологічних структур.	6	2	1	-		3						
Тема 2. Класифікація та межі антропогенних ландшафтів.	5	2				3						
Тема 3. Класи антропогенних ландшафтів (каркасні та фонові).	20	6				14						
<i>Разом за ЗМ 2</i>	<i>31</i>	<i>10</i>	<i>1</i>			<i>20</i>						
Змістовий модуль 3. Ландшафтознавче картографування												
Тема 1. Ландшафтні карти: науковий зміст і функції	4		2			2						
Тема 2. Методичні основи ландшафтознавчого картографування	11	1	2			8						
Тема 3. Навчальне й експериментальне ландшафтознавче картографування.	30		10			20						
<i>Разом за ЗМ 3</i>	<i>45</i>	<i>1</i>	<i>14</i>			<i>30</i>						
Усього годин	90	15	15			60						

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	Вступ до курсу. Об'єкт, предмет і завдання антропогенного ландшафтознавства.
2	Історія розвитку антропогенного ландшафтознавства. Становлення та розвиток антропогенного ландшафтознавства.
3	Питання теорії і термінології в антропогенному ландшафтознавстві. Регіональні структури та зональність антропогенних ландшафтів. Антропогенні геоекотони
4	Організація та рівні пізнання антропогенних ландшафтів, таксономія їх типологічних структур. Експертне оцінювання антропогенних ландшафтів
5	Класифікація та межі антропогенних ландшафтів. Класифікації антропогенних ландшафтів за генезисом, за змістом, за часом появи і тривалістю існування, за станом функціонування.
6	Класи антропогенних ландшафтів. Поселенські і дорожні ландшафти. Сільськогосподарські ландшафти. Лісові антропогенні ландшафти. Промислові й техногенні ландшафти. Водні антропогенні ландшафти. Белігеративні ландшафти. Тафальні та сакральні ландшафти

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми	Питання/завдання
1	Карти антропогенних ландшафтів : науковий зміст і функції	Вивчити основні підходи і принципи пізнання антропогенних ландшафтів та особливості їх картографування
2	Методичні основи ландшафтознавчого картографування	Проаналізувати етапи, способи і методи картографування антропогенних ландшафтів
3	Навчальне ландшафтознавче картографування.	Укласти типову легенду та картосхему антропогенних ландшафтних комплексів
4	Експериментальне ландшафтознавче картографування.	Укласти авторську легенду та картосхему антропогенних ландшафтних комплексів

Завдання для самостійної роботи студента

№	Назва теми (завдання - вивчити понятійну базу антропогенного ландшафтознавства, будову та структуру усіх класів антропогенних ландшафтів, їх соціально-економічні функції, екостан і систему моніторингу, заходи меліорації та збереження)	К-ть годин
1	Антропогенні парагенетичні ландшафтні комплекси	2
2	Антропогенні геоекотони	2
3	Регіональні структури та зональність антропогенних ландшафтів	2
4	Експертне оцінювання антропогенних ландшафтів	2
5	Поселенські і дорожні ландшафти	2
6	Сільськогосподарські ландшафти	2
7	Лісові антропогенні ландшафти	2
8	Промислові й техногенні ландшафти	3
9	Водні антропогенні ландшафти	3
10	Белігеративні ландшафти	4
11	Гуманістичні антропогенні ландшафти	3
12	Тафальні та сакральні ландшафти	3
13	Висотна диференціація антропогенних ландшафтів	3
14	Районування антропогенних ландшафтів	4
15	Зональність антропогенних ландшафтів	4
16	Регіональний антропогенно-ландшафтний прогноз	4
	Разом	60

Методи навчання

- словесні методи (лекція, консультація, дискусія),
- практичні заняття
- графічні роботи.
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали).
- робота з книгою: навчально- методичною, науковою
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (курси – ресурси, мультимедійні, дистанційні, ютуб-канал кафедри)
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни

Система контролю та оцінювання

Методи контролю

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- науково-дослідницький проєкт;
- розрахункові та графічні практичні роботи;
- презентації та виступи на практичних заняттях
- онлайн-платформи Mentimeter.

Форми контролю

Форми поточного контролю: усна – поточне опитування, семінари; письмова - тестування, практичні роботи, проєкт.

Форма підсумкового контролю – залік.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою, де враховуються результати поточного, модульного та підсумкового контролю.

За виконання практичних завдань здобувач може отримати максимум 30 балів, з них 5 балів відведено на перевірку самостійної роботи, за модульні – 30 балів , з них 5 балів відведено на перевірку самостійної роботи. Відповідно за виконання самостійної роботи здобувач може отримати максимум 10 балів. За перший змістовий модуль студент може отримати маскимально 10 балів, за другий - 20, за третій - 30 балів.

Підсумковий контроль (залік) – 40 балів.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)														Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2						Змістовий модуль 3					40	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14			T15
2	3	5	3	3	3	3	4	4	5	5	5	5	5			5

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінок (умови заліків)
	Оцінка (бали)	Пояснення	

Відмінно	А (90-100)	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	Студент детально знає теоретичний матеріал і матеріал практичних занять, уміє давати визначення основних понять, розуміє сутність основних положень теорії та вільно їх трактує, оперує науковою термінологією. На запитання викладача по програмі курсу відповідає не вагаючись. Виконав всі види практичних робіт. Опрацював теми для самостійного вивчення.
Добре	В (80–89)	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	Студент знає теоретичний матеріал і матеріал практичних робіт, уміє давати визначення основних понять, володіє базовими положеннями. На запитання викладача відповідає чітко. Деякі положення не розкриває повністю. Виконав всі практичні роботи. Опрацював теми самостійного вивчення.
	С (70–79)	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	Все вище вказане студент виконує не повною мірою, однак добре знає теорію й практику, виконує завдання викладача. При відповідях на запитання інколи вагається, але знаходить вірні рішення. Опрацював теми для самостійного вивчення.
Задовільно	D60–69	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	Знає основні теоретичні положення, вміє, відповідає на більшу частину запитань викладача, виконав практичні завдання, опрацював більшість тем самостійного вивчення.

	E (50–59)	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	Знає окремі теоретичні положення, відповідає на частину запитань викладача, виконав практичні завдання, опрацював частину тем самостійного вивчення.
Незадовільно	FX (35–49)	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	Не виконані вимоги для оцінки “задовільно”.
	F (1–34)	Незадовільно (з обов’язковим повторним курсом)	-

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
зараховано	A (90-100)	зараховано
зараховано	B (80-89)	зараховано
	C (70-79)	зараховано
зараховано	D (60-69)	зараховано
	E (50-59)	зараховано
незараховано	FX (35-49)	(незараховано) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незараховано) з обов’язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Об’єкт, предмет і завдання антропогенного ландшафтознавства
2. Історія становлення та розвитку антропогенного ландшафтознавства.
3. Основні підходи, принципи і методи пізнання антропогенних ландшафтів
4. Регіональні структури та зональність антропогенних ландшафтів.
5. Антропогенні геоекотони
6. Організація та рівні пізнання антропогенних ландшафтів, таксономія їх типологічних структур.
7. Експертне оцінювання антропогенних ландшафтів.
8. Класифікація та межі антропогенних ландшафтів.
9. Поселенські ландшафти.
10. Дорожні ландшафти.
11. Сільськогосподарські ландшафти.
12. Лісові антропогенні ландшафти.

13. Промислові й техногенні ландшафти.
14. Водні антропогенні ландшафти.
15. Белігеративні ландшафти.
16. Тафальні та сакральні ландшафти.
17. Рекреаційні ландшафти.
18. Гуманістичні антропогенні ландшафти.
19. Висотна диференціація антропогенних ландшафтів.
20. Районування антропогенних ландшафтів.
21. Зональність антропогенних ландшафтів.
22. Регіональний антропогенно-ландшафтознавчий прогноз.
23. Ландшафтні карти: науковий зміст і функції.
24. Методичні основи ландшафтознавчого картографування.
25. Навчальне й експериментальне ландшафтознавче картографування.

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (протокол №16 від 25 листопада 2024 року)» (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

- робота чи стажування за фахом, що підтверджується документом із підприємства та забезпечує набуття компетентностей, передбачених навчальною дисципліною;
- проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Coursera та інших фахових платформах.

Результати зараховуються для відповідних тем лекційних і практичних занять чи окремих модулів цієї навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Рекомендована література

Основна

1. Гродзинський М.Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень. 233с.□/ М.Д. Гродзинский. – К.: Либідь, 1995.
2. Денисик Г.І. Антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. Частина І. Глобальне антропогенне ландшафтознавство / Г.І.Денисик. – Вінниця: ПП «ТД Видавництво Едельвейс і К», 2012. – 332 с.
3. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України / Г.І. Денисик – Вінниця: Арбат, 1998. – 292 с.
4. Денисик Г.І., Тімець О.В. Регіональне антропогенне ландшафтознавство. – Умань: Видавець «Сочінський», 2010. – 168 с.

Допоміжна

5. Денисик Г.І. Селитебні ландшафти Поділля / Г.І. Денисик, О.І. Бабчинська. – Вінниця: ПП «ВидавництвоТеза», 2006. – 256 с.
6. Денисик Г.І. Сільські ландшафти Поділля / Г.І. Денисик, А.Г. Кізіюн. – Вінниця: ПП «ТД Едельвейс і К», 2012. - 200 с.
7. Домаранський А.О. Ландшафтне різноманіття: сутність, значення, метризація, збереження. – Кіровоград; ТОВ «ІМЕКС-ЛТД», 2006. – 146 с.
8. Лісові антропогенні ландшафти Поділля / Денисик Г.І., Канський В.С.. – Вінниця: ПП «ТД Едельвейс і К», 2011. - 168 с.
9. Пашенко В.М. Екоєволюція від сталого розвитку. // Супутник Київського географічного щорічника. Вип. 5. – Київський відділ Укр. геогр. Товариства, 2005 – 112 с.

Політика академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності в Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича регламентується такими нормативними документами:

1. Правила академічної доброчесності (від 28 листопада 2016 протокол № 12)
2. Етичний кодекс (від 29 травня 2023 протокол № 5)
3. Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (Від 02 вересня 2024 протокол № 12)

Політика щодо термінів виконання робіт та перескладання	Роботи, які здані пізніше встановлених поточних термінів виконання робіт без поважних причин, не оцінюються. Перескладання рубіжних контролів (модулів) відбувається за дозволом лектора за наявності документів, що підтверджують поважні причини
Політика академічного плагіату, фальсифікації і фабрикації	Списування під час контрольних і самостійних робіт, іспиту заборонені (і т.ч. із використанням мобільних девайсів). У випадку виявлення таких порушень роботи не оцінюватимуться
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, академічна мобільність) навчання може відвідуватись індивідуально у формі онлайн